

wideproject.eu

WIDE
Integracija žena kroz digitalno preduzetništvo

Referentni broj projekta 2021-1-RS01-KA220-ADU-000033661

Rezultat projekta broj 2
Priručnik za ruralni preduzetnički ekosistem

Procena razlika u kapacitetima

Sažetak ključnih nalaza

wideproject.eu

Uvod

Kontekst projekta WIDE su deficit preduzetničkih digitalnih veština koje je identifikovala Evropska komisija, i prateća statistika o nezaposlenosti i mogućnosti koje pruža digitalizacija, naročito u oblasti razvoja samozapošljavanja kroz preduzetništvo, a posebno za starije žene, zaposlene na delatnostima u ruralu.

Digitalne tehnologije su odlična prilika za žene na selu da nadoknade nedostatke svog okruženja kako bi se uključile na tržište rada i/ili sprovele svoje preduzetničke ideje.

WIDE projekat podržava posebno ranjive ciljne grupe koje se pripremaju za neizbežni uticaj digitalizacije. Spoljni globalni pokretači promena kao što su tehnologije koje se brzo menjaju, globalizacija, klimatske promene i urbanizacija, imaju značajan uticaj na preduzeća na nacionalnom i evropskom nivou.

Stoga bi učenje zasnovano na WIDE informaciono-komunikacionim tehnologijama moglo da podstakne veće mogućnosti za poslovanje na mnogo načina, kao što je pristup odgovarajućim informacijama radi smanjenja neizvesnosti i konkurentnijeg učešća u ekonomskim aktivnostima.

Ovaj dokument "Priručnik za ruralni preduzetnički ekosistem, Procena jaza u kapacitetima" je rezultat projekta broj 2 i daje sažetak ključnih nalaza dobijenih tokom analize situacije u svakoj od partnerskih zemalja.

Dobijeni nalazi zemalja daju pregled izazova, prilika, trendova i prepreka sa kojima se suočavaju žene preduzetnice u zemljama partnerskih organizacija.

Svi partneri na projektu su pripremili kratke nalaze svojih zemalja u kojima su mapirani kvantitativni i kvalitativni indikatori ženskog preduzetništva u ruralnim oblastima, nedostaci u veštinama i procene potreba.

Mapiranje mogućnosti i potreba za obukom je okosnica projekta WIDE jer identifikuje i definiše tipove iskustava, problema, potreba i dinamike posmatrane ciljne grupe: žena koje žele da unaprede preduzetničke veštine, privremeno nezaposlene i/ili žene koje žele da pokrenu svoje poslovanje.

Partneri na projektu su izvršili desk istraživanje koje identifikuje relevantnu literaturu, dokumente, statistiku i podatke o preduzetništvu. Takođe, partnerske organizacije su identifikovale ključne aktere u ženskom preduzetničkom ekosistemu u svojoj zemlji (kreatore politike na bilo kom nivou upravljanja, agencije za promociju preduzetništva, poslovna i/ili industrijska udruženja, obrazovne ustanove, civilno društvo, akademsku i istraživačku zajednicu, itd.)

 U svojim istraživanjima partneri su postavili definiciju podizanja digitalnih veština kod žena u ruralnim područjima i dali opis preduzetničkog ekosistema u svakoj zemlji sa opisom sistema podrške i/ili institucionalnog okvira.

 Opisali su kvantitativne i kvalitativne indikatore o digitalizaciji i unapređenju digitalnih veština kod žena u ruralnim područjima. Predstavljene su, takođe, obuke koje su dostupne na bilo kom nivou, kako formalnom tako i neformalnom, kao i potrebe ove kategorije žena.

wideproject.eu

Ključni nalazi

Živimo u vremenu kada je digitalna pismenost podjednako neophodna za postizanje i ličnih i profesionalnih ambicija. Obavezna je u gotovo svim oblastima delovanja jer omogućava da se naizgled složeni zadaci obavljaju na mnogo jednostavniji i efikasniji način sa boljim rezultatima. Iako formalni testovi do sada sprovedeni u mnogim zemljama širom Evrope pokazuju sve veći nivo digitalne pismenosti među ljudima, ova tema ostaje relevantna za razmišljanje i delovanje u pravcu njenog unapređenja.

Mnoge evropske zemlje prepoznaju potrebu i mogućnosti koje digitalna era nudi i ima mnogo dokumenata kojima se reguliše integracija, e-inkluzija, razvoj i upotreba IKT u državi. Žene na selu predstavljaju žensku populaciju koja živi u ruralnim područjima. Ruralna područja se definišu kao „geografska područja sa sledećim kriterijumima: mali broj stanovništva ili niska gustina naseljenosti; specifičnim društveno-ekonomskim karakteristikama”.

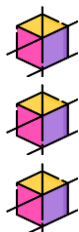
Seoske žene su moćne, snažne i posvećene razvoju svojih zajednica. Suočeni sa brojnim izazovima, oni su pokretačka snaga u proizvodnji hrane, održavanju tradicije, borbi protiv klimatskih promena i održivom ruralnom razvoju, podsećajući da ćemo samo kroz njihovo društveno i ekonomsko jačanje postići društveno blagostanje, ekonomski razvoj, bolji kvalitet života u ruralnim područjima i održive zajednice.

Brze i višestruke promene odražavaju se na sve aspekte života žena na selu – obrazovanje, zapošljavanje, preduzetništvo, pristup programima podrške poljoprivredi, političko učešće, pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na socijalno osiguranje i pravo na pravnu zaštitu žena u ruralnim oblastima, ali ne postoje analize i izveštaji koji bi dali uvid u podatke o statusu i ulozi seoske žene u mnogim evropskim društvima.

Računarska pismenost je važna posebno za osnaživanje žena i povećanje njihove zapošljivosti. Korišćenje interneta bi moglo više da poveže seoske žene sa zajednicom i omogući razmenu informacija koje su relevantne za razvoj. Stoga bi podrška većem broju žena da se uključe u digitalni sektor bila od koristi ne samo samim ženama, već i evropskim ekonomijama. Ovo je ključni nalaz istraživanja Evropske komisije o ženama aktivnim u IKT sektoru. Studija je pokazala da je broj žena preduzetnica u IKT-u mnogo manji u poređenju sa sektorima koji nisu IKT: žene čine 31,3% samozaposlenih Evropljana, ali samo 19,2% IKT preduzetnika.

Štaviše, pandemija takođe pokazuje da učenicima u ruralnim oblastima, posebno onima koji su stariji, može biti mnogo teže da pristupe centrima za učenje, pa je stoga korišćenje iskustva lokalnih pružalaca obrazovanja za odrasle i zajednice u dizajniranju i testiranju onlajn platforme ključno.

Jednakost muškaraca i žena jedan je od temeljnih principa Evropske unije, a ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca na tržištu rada jedna je od ključnih oblasti u kojima Evropska unija proverava primenu principa ravnopravnosti. I pored toga što populacija EU ima više žena nego muškaraca (52% prema 48%), žene čine samo jednu trećinu samozaposlenih u EU (34,4%) i 30% početnika preduzetnika. Ova situacija je uzrokovana nekim drugim faktorima (kao što je balansiranje između posla i porodice), koji otežavaju uključivanje žena u preduzetničke aktivnosti. Evropska komisija radi sa svojim državama članicama na nizu programa za uklanjanje takvih ograničavajućih faktora i podsticanje žena da započnu sopstvene poslovne poduhvate. Ruralno preduzetništvo podrazumeva preduzetništvo koje se pojavljuje u ruralnim oblastima jer koristi inovacije i pronalaskе, proizvodi jeftinu proizvodnu robu, promovise izvoz i obezbeđuje zaposlenje za populaciju koja živi na selu, i koja doprinosi „održivom ekonomskom razvoju“. Ovaj dokument je zasnovan na informacijama na nivou EU i partnerskih zemalja uključenih u projekat.

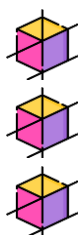

wideproject.eu

Ne postoji mnogo istraživanja ili izvora o ženskom preduzetništvu u ruralnim područjima, koji ukazuju koliko žena koristi digitalne usluge za razvoj svog poslovanja. Opšti nalazi su da žene u ruralnim područjima imaju veliki potencijal za učenje. Poseduju veštine stečene u domaćinstvu. Potrebna im je motivacija za učenje novih veština i nadogradnju postojećih.

Žene koje pohađaju kurseve se odlučuju za osnovne IKT veštine i poznavanje stranog jezika jer prepoznaju da su te veštine potrebne tržištu rada. Naglašavaju da bi želele da pohađaju i kurseve za sticanje sledećih veština i znanja: veštine komunikacije, organizacione veštine, veštine upravljanja vremenom, finansijsku pismenost i dr.

- Prema istraživanju partnera na projektu, u Srbiji žene sa sela najčešće pokreću i učestvuju u aktivnostima vezanim za život u lokalnim sredinama, usluge seoskog turizma, očuvanje kulturnog nasleđa, organizovanje manifestacija, izložbi rukotvorina i lokalne hrane. Da bi se privreda u Srbiji ravnomerno razvijala, postoji potreba za usvajanjem i unapređenjem digitalnih veština i izgradnjom kapaciteta znanja o inovacijama i novim tehnologijama, ne samo kod žena već kod celokupne populacije.
- U Severnoj Makedoniji kada posmatramo računarsku pismenost seoskih žena, samo 25,2% samostalno koristi računare, dok 28,9% treba pomoć da koristi računare, ili 45,9% uopšte ne koristi računar. Računarska pismenost je važna posebno za osnaživanje žena i povećanje njihove zapošljivosti. Isti kapacitet se ogleda i u korišćenju interneta, jer samo 23,7% žena na selu samostalno koristi internet u poređenju sa 41,2% muškaraca. Većina seoskih žena 54,6% uopšte ne koristi internet. Korišćenje interneta bi moglo više da poveže seoske žene sa zajednicom i omogući razmenu informacija koje su relevantne za razvoj.
- U većini slučajeva u Španiji, žene na selu se povezuju sa ekonomskih aktivnostima koje se karakterišu kao nesigurnim i privremenim (Fundacion Mujeres, 2021), a to dokazuje potrebu poboljšanja uslova za obavljanje ekonomskih aktivnosti što bi dovelo do povećanja stope ženskog preduzetništva u ruralnim područjima.
- Ženska populacija u ruralnim oblastima u Rumuniji se ne fokusira na kontinuiranu obuku; samo 5% njih je pohađalo kurseve iz različitih domena. Štaviše, postoje veliki nedostaci u pogledu formalnog obrazovanja (kod završetka srednjeg obrazovanja ili kod slučajevi napuštanja škole). Ovi aspekti dokazuju potrebu za osnovnom obukom u smislu digitalnog znanja i veština.
- Prema rezultatima istraživanja, samofinansiranje je i dalje dominantan oblik finansiranja među ženama preduzeticama u Italiji. Poznato je da je postignut određeni napredak u ovom pravcu kroz uvođenje različitih programa podrške. Ipak, nacionalne, regionalne i lokalne vlasti će morati da ulože dodatne napore ako žele da poboljšaju finansijske mogućnosti među ženama preduzeticama u Italiji.

Tokom sprovedenih istraživanja potreba, partnerske organizacije su identifikovale sledeće četiri kategorije obuke, sa posebnim naglaskom na sticanje digitalnih znanja i veština u cilju postizanja ravnopravnosti sa urbanim sredinama:

- 1. Digitalno preduzetništvo u ruralnim sredinama**
- 2. Žensko preduzetništvo**
- 3. Pristup finansijama**
- 4. Ekonomija deljenja**

wideproject.eu

Na osnovu analize može se zaključiti da su digitalne veštine preduzetnica jedna od komponenti koju treba unaprediti kako u zemljama članicama EU, tako i u zemljama partnerima na projektu koje su kandidati za članstvo u EU (Srbija i Severna Makedonija). Bilo da se radi o osnovnim ili naprednim digitalnim veštinama, postoji jaz između vodećih država članica (Island, Norveška, Finska i Holandija) i onih na dnu lestvice (Rumunija, Bugarska, Italija i Grčka). Vlade država članica treba da unaprede ove veštine kroz različite programe, edukacije i kurseve. Međutim, to ne znači da žene preduzetnice mogu biti pasivne u svojim ličnim inicijativama jer živimo u svetu u kome internet omogućava širok spektar aktivnosti za samousavršavanje.

Štaviše, istraživanje u okviru WIDE projekta je pokazalo da je finansiranje jedan od glavnih problema ženskog preduzetništva. Preduzetnice su kao glavne izvore finansiranja istakle sopstvenu štednju, državne grantove i bankarske kredite. Problem finansiranja je nešto što vlade država članica mogu uveliko poboljšati. Pružajući veću finansijsku podršku i razne poreske olakšice, ženama je moguće znatno olakšati opstanak u svetu preduzetništva. Štaviše, na taj način je moguće povećati svest o ženskom preduzetništvu, što je veoma važno za dalji razvoj preduzetništva.

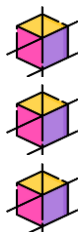
Žensko preduzetništvo je kao važan izvor ekonomskog rasta koji može stvoriti nova radna mesta za same preduzetnike ali i druge. Pored toga, uključivanje žena u posao takođe pruža društvu različita rešenja za probleme upravljanja, organizacije i poslovanja.

S obzirom na izazove sa kojima se suočavaju žene na selu, rešenja bi trebalo da se pojave što je pre moguće i da pokriju osnovne potrebe digitalne i preduzetničke pismenosti kako bi one bile us tanju da razumeju specijalizovanu terminologiju i isplaniraju svoju poslovnu ideju (izrada biznis plan).

Da bi se promenili zastareli mentalitet i predrasude, potrebne su aktivnosti na motivisanju i povećanju samopoštovanja kroz uključivanje vladinih organizacija, nevladinih organizacija i zainteresovanih strana za napredak ruralnog preduzetništva.

Istraživanje pokazuje da u zemljama partnerskih organizacija na projektu, žene i dalje predstavljaju manjinu među preduzetnicima. Dosadašnje aktivnosti ženskog preduzetništva u navedenim zemljama su ohrabrene na 2 načina. S jedne strane, mere i programi koje razvijaju državni organi obično se sprovede kroz aktivne mere zapošljavanja. S druge strane, broj inicijativa sa fokusom na žensko preduzetništvo potiče od organizacija civilnog društva.

Iako postoje kursevi obuke iz oblasti preduzetništva, provajderi intelektualnih proizvoda u oblasti obrazovanja odraslih trebalo bi da preispitaju koncept pristupačnosti u smislu terminologije, strukture i količine informacija. Današnje tržište rada stalno povećava zahteve za kompetencijama u svim sektorima. Ovo predstavlja veliki izazov za 64 miliona žena i muškaraca sa niskim nivoom obrazovanja u državama članicama. Oni su češće nezaposleni ili potpuno van tržišta rada u poređenju sa osobama srednjeg i visokog obrazovanja. Ženama sa niskim kvalifikacijama je posebno teško da dođu do poslova sa pristojnom platom. Samo 42% niskokvalifikovanih žena je zaposleno i skoro polovina njih radi na nesigurnim poslovima. Niske kvalifikacije stavljaju ljude u veći rizik od nesigurnog zaposlenja, što znači veoma nisku platu, malo radnih sati i nedovoljnu sigurnost posla. Skoro polovina žena sa niskim kvalifikacijama (45%) radi na nesigurnim poslovima u poređenju sa nešto više od četvrtine muškaraca sa istim nivoom obrazovanja (26%).

Nedavno predstavljen Evropski stub socijalnih prava ima za cilj da poboljša uslove rada i života građana. Naglašava potrebu za jednakim pristupom kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju, obuci i doživotnom učenju. Unapređenje znanja može da otključa neiskorišćeni potencijal u EU, posebno kada je u pitanju učešće žena u radnoj snazi. Mogućnosti za unapređenje veština moraju ići zajedno sa jednakim uslovima

wideproject.eu

rada koji poboljšavaju kvalitet rada za sve.

U tom smislu, WIDE projekat je primer dobre prakse i otvoreni obrazovni resurs kako za direktne korisnike tako i za pružaoce obuke u zemljama partnerima projekta.

